

Samlaren

a f

Akademiska, Ecclesiastiska och andra Inrikes Nyheter, m. m.

År 1831.

Den 20 Augusti.

N:o 33.

Rörstrands Postlins-Fabrik *).

Nörstrands Postlins-Fabrik består af: 1:o En ny Stenhusbyggnad, innehållande i öfre våningen större reservoarer för rådmennens behandling, blandning i rätt tillstånd och silning, hvilken sednare sker med ångkraft, samt i undra våningen två stora pannor af sien för massans infokning.

2:o Lerkällaren, ett i qvarnhuset öfveradt rum försedt med en tillräcklig stor bänk af plansen för att upptaga 2:ne ungnars massor, hvilka slås till sammans, beledas, lemnas att falla och ånyo arbetas till form af rullar, hvilka ytterligare arbetas till någig tätet wunnis.

3:o En på Engelska sättet inrättad Werkstad för formning af flatt gods, försedd med eget torkrum. Massan utslås med gipsklubba på gipsblad till ientlig bladform. Straxt efter formningen införes formen med godset i torkrummet.

4:o Ett torkrum, försedt med plana gipsbåtar, på hvilka allt flatt gods erhåller sin slutliga torkning.

5:o Ett torkrum, hvaruti allt obrändt, dräjt gods införes och torkas samt utväljes för rågodsbörningen.

6:o En fristående conist byggnad af tegel, inneslutande en på Engelska sättet construerad rågodsbågn, försedd med 8 mynningar. Förmedelst dragets rigtande uti så väl den yttre byggnaden, som sielfwa ugnen, skall temperaturen kunna noga styras ei blott inom hvarje section, men äfwen för olika sectioner, så att rågodset kan gifwas en jämn och, efter dess olika composition, olika hög temperatur uti rågodsbörningen.

7:o En wäntig Flamm-ugn, hvaruti Cobolts metall, enligt uppgift, på Engelska sättet beredes, och flere gånger ommätt, användes uti Fabrikten. Metoden har af Fabriks-intresenterne blifwit köpt i England för en betydlig summa.

Fabriksintresenterne hafwa redan år 1825, i följd af inhemtade upplysningar under en resa i England, tagit första steget till de nu verkställda förändringar. De nya byggnaderna hafwa blifwit uppförde åren 1826 och 1827. Åren 1828 och 1829 hade förflutit under bemiddandet att införa nya tillverknings-sättet. En Engelsk Werkmästare hade i slutet af Augusti 1830 ankommit. Ännu kunde icke alla detaljer af denna fabrikation sägas vara på Engelska sättet. Ei allenast högst betydliga utgifter äro gjorda för detta ändamåls winnande, utan och sådana föreflå i sammanhang med redan widtagna åtgärder, Man arbetade på dyrare rådmenn, och godset sålde och behöfde betydligt högre eldgrad i bränningen än förr. Prof af den nya tillverkningen äro fringskände i Miket och i Stockholm insatte till försälning i samanta bod, hwarest handel med Engelskt postlin i flera år idkats, och dylikt postlin, förtärande hättits allmänheten tillhanda, på det förbrukaren måtte wänjas wid kannedom af den vara, han köper samt Rörstrands nya tillverkning komma i år

*) I anledning af gjord anmälan hos Kongl. Commerce-Collegium, att Fabriken wid Rörstrand, som varit anlagd hwarudsjakligen för begagnande af Ödnisf lera samt Tyska compositioner, arbetsätt och inrättningar, undergått den förändring, att wid densamma nu mera användas Engelska leror, compositioner och inrättningar, hwarigenom den arbetets hafwa wunnit en betydlig förbättring, insunnos sig, med förantledande jämwäl af den dänkan Fabriksdelegarne utreat, Hr Presidenten m. m. Poppius samt flera af Commerce-Collegii ledamöter den 9 sällidne Maji wid nämnda egendom, för att å Fabriken anställa besigtning, hwarwid äfwen Hr Professore m. m. Wenzelius på anmodan war tillhades. — Med afseende å det ändamål, som med besigtningen hwarudsjakligast äpptades, nämligen att undersöka sielfwa produktens godhet samt de delar af tillverkningen, hvilka undergått förändring, befrågades lägenheterna i den ordning, som uti beskrifningen följes.

njutande af det anseende den torde förläsa. Fabriksdelegarne hafwa endast i ett fast förtröende till beståndet af nu gällande tullsystem, så widr det rörde ifrågawarande industrigren, wägar sig in i så betydliga kostnader, att deras framtida wälfärd i mer eller mindre mån komne att lida af en oöwäntad förändring.

Uti ett rum äro de ur glattugarne nyligen uttagne prof uppförde, och, för jämförelses anskålande, hafwa Fabriksdelegarne låtit uppställa postlin från Wedgwood, Davenport's m. fl. Engelska Fabriker, hwilket postlin dels war hemtadt från en i staden warande handlande med Engelskt postlin, dels utgårdet prof-postlin af den utskärfaste kvaliteten, som med Kongl. Collegii tillstånd för flera år sedan för Fabriken's räkning införskrifwits från England. I samma rum finnes äfwen åstiftliga prof af Årstrands äldre tillverkningar. — Wid pröfningen af Årstrands samt Engelskt postlin, så wäl till godsets fasthet, som brottets textur, glasfärens hårdhet, färg och glans, samt, hwad det tryckta godset angår, af tryckets expression, precision och färg, befinnes: att det efter den nya methoden tillverkade godset i afseende på måsans fasthet tådde en wida hårdare medfart utan att sönderspräckas, än det förut af Ödnist lera och på Tyska sättet tillverkade; att, i hänseende till måsans brottwa, fullkomligt lika tät het och hwit het wisar sig som hos det Engelska; att glasfären är fri från sprickor och repas icke det minsta af en kalkkniskudd af wänlig hårdhet, som står twärt igenom glasfären på den äldre tillverkningen, och i detta hänseende synes den nya till och med något så framför de Engelska profwen. Det med blått tryckta godset befinnes rätt wackert, men saknar ännu den renhet i färgen, som utmärker det Engelska af samma slag.

Häraf synes ojäfaktigt att omkostnader, ihärdighet och omlanke blifwit de sednare åren använde till postlinstillverkningens fullkommande wid Årstrand, och att i den delen sådana framsteg redan skett, att säker anledning är till den förhoppning, att denna inhemska industri snart nog torde kunna utvärda den strängaste jämförelse med den af samma slag i frammande länder. (Jfr. Journ. för S. Skids & Konst).

**Utomordentlig Grymhet
af en Fader mot sitt Barn.**

Mensmeden Herauld, boende på gatan Lafayette i Grenoble, har varit nog grym, att belägga sin 21-åriga dotter med fjettrar, och lemna henne från den 8 till den 14 stillidne Maji, uti detta tillstånd, nästan naken dagar och nätter. Misshandlad sedan 9 års ålder, wid hwilken tidpunkt en stjuksmoder inträdde i huset, tog flickan, omsider bringad till förtwiflan, Söndagen den 8 Maji flykten, för att dränka sig, men återfördes till sin fader, som samma afton bandt med rep hennes fötter och händer till samman bak på ryggen, och lemnade henne hela natten i denna belägenhet. Dagen derpå fäste han en kedja wid hennes fötter, hwilken, enligt flera vittnens utsago, kunde hafwa tio fots längd och wäga 30 mark. Hon hade den på sig dagar och nätter till Fredagen den 12 Maji. Den dagen gjorde hon ett försök att fly, oaktadt sina bojor. Fadren lade då en ny jernkedja på henne, och fästade bägge wid ett jernblock af halfannan fots fyrkant, hwilken hon nödgades släpa med sig. På det sättet tillbragte hon hela följande natten. Dagen derpå reste fadren åt landet på arbete. Han skulle blifwa borta tre dagar, lemnade flickan hemma efter sig, och trodde wid återkomsten finna henne qwar i sina fjettrar; men den allmänna förtrytelsen åstadkom hennes befrielse. — Antoinette Herauld har ett intressant utseende. Ehuru 21 år gammal, skulle man ej taga henne för mer än 14. De grymheter, man sedan 9 år tillbaka utdfwat mot henne, hafwa hämmat hennes utveckling. Hennes ansigte och kropp äro öfverhöglida af årr. Grannarne hafwa ofta sett henne blodig och svartblå af slag. — Hennes bröder hafwa, såsom det wäl synas, ej blifwit bättre behandlade. Laglig undersökning är börjad, angående detta onaturliga förfarande. (Le Dauphinois).

Om Cholerans Fortplantning.

Briene de Boismont och le Galois säga i sin Rapport ifrån Warschau: "Om ett så grymt spektakel kan medföra fruktan och förskräckelse, är det också tröstande att weta, att Läkaerkonsten uti ingen sjukdom kan uträtta så mycket som i denna, då den i tid användes", och sluta med dessa ord: Swar och en som icke är rädd, som icke är förswagad af någon föregående orsak, som föder ett ordentligt Jesuadofakt, undwiker utswäfningar och tager

sig till vara mot väderlekens omsifften, är nästan säker, att icke angripas af Cholera." Doktor *J. A. Simon* jun. i Hamburg uttrar i en nyligen utkommen skrift: "Cholera-giftet fortpant sig enligt sin natur samt de förstånds- och erfarenhetsgrunder vi här med den största utförlighet sökt framställa, endast genom lefwande människor och, efter all sannolikhet, genom de of ogifwande warublodiga husdjuren. Döda ledare, waror och effekter af hvad slag som sålln, äro icke i sånd att meddela smittämnet; ty Cholera-giftet hörer till de flygtiga,

som endast finna näring i lefwande människors sårter och wårkor; hwarest dessa wårkor för deras uppkomst och underhållande icke finnas, der finnes ei heller någon smitta. Om döda ledare af giftet funnits, skulle Cholera långt för detta hafwa blifwit of tillförd från Ostindien genom de derifrån till England affända waror, på hwilkas renande man, så widt man wet, aldrig warit betänkt, hällt som smittämnet i de hårdt sammanpackade och aldrig wårdrade warubalarne förwarats fast och så fett nog för att icke bortrunsa under wägen."

Inrikes Underrättelser.

Akademiska Underrättelser.

Lund. Under den 22 Jullij hor *Philos. Maästern A. Erongholm* blifwit utnämnd till Docens uti Nordiska Historien och Antiquiteterna; *Philos. Mag:n C. H. Egnér* till Docens uti Arabiska, samt *Philos. Mag:n S. J. Krook* till Docens uti Hebraiska och Arabiska Litteraturen.

— Samma dag har vice Bibliotekarien *Mag:n P. Wieselgren* erhållit ett års rienstledighet till sin hufvas återställande, samt ordinarie Amanuensen, *Docenten Doctor P. Löwen* blifwit förordnad att, i eaenskap af *Nicarius*, för Bibliotekets behöriga förtjel och wärd tills vidare ansvara.

Litterära Nyheter.

Stockholm den 15 Augusti. Rektorn *Mag:n F. v. Rell* och Protokolls-Sekreteraren *Forslund* hafwa erhållit Rådiga Resolution att tills vidare uppbära 400 R:dr W:ko hwardera årligen, den förra för fortsättningen af sina Berättelser i Swenska Historien, hwaraf de redan utkomna 5 Delarne gå till *Carl IX*:s död, den sednare för fortsättandet utaf den af honom påbörjade nya omarbetade Uppslagan af *Tunelds Sweriges Geographi*, hwaraf utkommit 2 Delar.

Upsala. Genom Testamente of den 27 April 1821 anfog numera framlidne Kongl. Förste Expeditionss-Sekreteraren *K. N. O. Samuel Hjelmér* till Smålands Nations Bibliotek härskådes en samling Manuscripter in folio, hwilka skulle förseglade affickas till Nationen, men icke förr än 10 år efter Testators död uppbrytas och bekantgöras. Expeditionss-Sekreteraren *Hjelmér* asted den 12 Maji 1821, och ofwannämnde förseglade Manuscript-Convolut ankom hit i början af år 1823. Manuscripterne, som nu woro inlagda i en med jernband omslagen låda med påskrift: Tillhörer Smålandiska Nationens Bibliotek i Upsala, men öppnas ej förr än den 12 Maji 1831, hleswo enligt Testators ståttingare uttrade bnfkan iusatte på Akademiska Biblioteket härskådes och uttogos derifrån den 13 tillidne Maji. Lådan upplögs den 16 samma månad på Smålands Nations Sal, i närvaro af Akademiens Pro-Kansler *H. S. Urke-Biskopen m. m. von Rosenstein*, Akademien nuvarande Rector *Magnificus*, Smålands Nations Ins-

pector, Profesoren *P. Sjoberg*; Akademi-Bibliotekarien, Profesoren *J. H. Schröder*, samt Smålands Nations Curator och Bibliotekarie, och befanns innehålla följande på följa belast samt mindre mellanstuckne concept-lappar af framlidne Expeditionss-Sekreteraren *Hjelmér* med egen hand skrivna Arbeten: 1:o Swensk Öfversättning med Kritiska och Philogiska Anmärkningar öfwer en del af Gamla Testamentet; nämligen: 1 Mos. Bok. Cap. 1-3. Esthers Bok. Jobs Bok (2:ne olika öfversättningar). Psalmerna. Esaias (2:ne olika bearbetningar), och alla Små Profeterna. (Sammanläddt 143 ark). 2:o Swensk Öfversättning med anmärkningar öfwer Nya Testamentet (83 ark). 3:o Hebraiska Svårket. Historisk, Kritisk och Philologisk Afhandling (82 ark). — Sistnämnda arbete, som i Orientaliska folkslagens historia och karakter i allmänhet, men isynnerhet ur Israeliternas, härleder Hebr. språkets art och anda samt på resultaterna af denna undersökning och på en anställd parallellisering med Arabiskan grundar Författarens åsigt af Biblisk Hermeneutik, innehåller tillfärliga öfversättningsproff af wigtiga stycken ur Gamla Testamentet. Bitogade anteckningar wisa, att detta arbete (författadt 1819 och 1820) är den lärde Författarens sista.

Utskilliga Underrättelser.

Stockholm den 16 Augusti. Wid förlidne Riksdag dekreterades ett extra Ansåg till Försvarswerks anläggande ankring Hufwudstaden. Werkställigheten har i så måtto tagit sin början, att arbetet under denna sommar företagits af sidsidan wid Fredriksborg (Fredriksborgs fästningstorn skall wara ett of de största i werlden) och på norra sidan i trakten af lägenheterna Stenbrottet och Komteboda, ej långt ifrån *Carlberg*, hwarest 200 man of Uplands och 200 man af Södermanlands Regementet äro förslagda, och hafwa redan upptaant ett anseeligt stycke Öfvergras, samt uppfästadt Batterier, hwilka dominera de omkryllande liggande trakterna. Arbetskommenderingen har hittills stätt under Öfwersten, Cabinets-Kammarherren *m. m. Grewe A. M. Lewenhaupt*s befäl; men nu mera, under Öfwersten Öfjant *W. M. W. de K.* Fortifikations-arbetet är ställt under Kapiten *St. d. H. Isseende*, och bedrifwes med mycken drift. (Sfr. sp. 30).

Stockholm den 12 Augusti. Hans Majestät Konungen har till Wittnen wid H. K. H. Kronprinsens försökande förelöfning kallat nedannämnde Herrar och Fruar, nämligen: D. C. Grefwarne Rosenblad, af Wetterstedt och Brahe, samt tjenstgörande Högsta Stats-Ministern, Stads-Rådet Motzfeldt, Enkefru Grefvinnan Brahe, Grefvinnan Rosenblad, Grefvinnan af Wetterstedt och Grefvinnan Guldens Stolpe.

Den 16 Augusti. Händ Spödsmedlen mot Cholera förtjenar att nämnas en af Ingenjören Zander nyligen upfunnen Imbadskinnrättning, medelst hvilken han kan, endast med användande af ett par kannor watten, inom 3:ne timmar förfäffa Imbad åt 144 personer. Fem liggande och tre sittande kunna badas på samma gång. Uppfinningens ändamålsenlighet har erhållit witsord af Technologiska Institutets Chef, och är redan i fråga att antagas wid flera af Sundhets-Committeerna. En bland de fördelar skall vara, att den är lösa kostsam.

Malmö den 3 Augusti. I slutet af förra veckan läser en wäruanhållning egt rum på Winaqstär, beläget emellan Dorekov och Hallars Wärd, hvarigenom Beslagaren råkat uti ett särdeles predicament. Då han, som läser bäst den oförsigtigheten att widbrä godset inom någon Karantäns-åtgärd dermed war tagen, blef sjelf jämte godset satt under bewakning på färet, intilldes nödige förhållningsordres sedwederbrönde Korantäns-Befalhafware meddelas Godset skall bestå af Manufakturwaror och partiet wara betydligt.

Till följe af ett redan år 1824 upprättadt Dokument, har nu genom Wittnen Johan Andersson 1700 R:de Banko, tillkallit stadens Partigiaräkning. Såsom ett utmärkande drag hos den afidne, som endast genom en särdeles sit och sparsamhet förwärfwar sin förmögenhet, må anföras, att han i listiden endast beräknat sig till goda 5 procent ränta å utlånta penningar.

Jönköpings. Den 9 Augusti har ifrån denna stad afsäkt till Regeringen från Landshöfdingen med underdånig framställning om den wåda, som hotar Staden med en öfver-swämning wid flera beträffande flöskare rean och nordliga storm, i följd af waterns owanliga höjd i de flödar, som omgifwa staden, samt med underdånig anhållan, att Kongl. Majestät öfverhörd i råder och befalla kraftiga och stondsamma mesurer till Waterns sänkning, medelst upprensning och utwidgande af dess utlopp wid Motala, hwarest äfwen obehöriga uppömsningar låra stett och ännu finnas bibehållna. Wid allmän Rådshuga den 8 dennes utsågo stadens innewäware ett särskildt Ömbud, som kommer att iafve thronen framföra denna makt-påliggande ansökan, hwilken så mycket mer påfallar de skyndsammaste åtgärder, som watten, sedan sitta öfver-swämningen, ännu gwarde ei mindre under gossnen uti seltwa boningsrummen, än på gatorna uti den sänkta delen af staden; hwilket förhållande, oberäknd den stada på hus och eldfläder, som deraf är en följd, ofelbart skall förfäffa sjukdomar inom samhället. Med ett ord: Jönköpings existens som Stad synes för det närwarande bero af det förra wärdigaste omwärd, och samhällets upplösning

af den första allwarigamma farjot, som ditföres eller kan uppkomma af den sänkande luft, som den warma årstiden och det stillstående rutina watten gemensamt sammanföra. (Sfr. sp. 248).

Jönköpings. Inom alla 3 Socknarna af Losternds Pastorat äro stiftade Måttlighetsföreningar, medelst hwilka man förbundet sig, dels att icke låta barnen före 15 år, eller inran de begått Mattwarden, eller blifwit Rattskifne, njuta brännwin; att så wäl äldre som yngre skol, ej mindre i sina hus, än wid gästbad och andra samkväm, samt Marknader och Auktioner ic. ic. iakttaga "all måttligheter"; att inom Losternds församling bruket af alla utländska spirituösa drycker afsäges; att på Hyarums gästgistorögård om Söndagarna icke skall "utdelas en enda sup, urom till resande och dem, som der spja;" att församlingarna skola med goda exempel af nykterhet föregå hwerandra, samt anse de ingångna förbindelserna som bederspligter, och ändeligen, att med sbrakt anse en hwar som bröter dem, att ofta en sådan öwärdig till allmänt förtroende, Fullmäktig, kyrkoförord. eller kyrkoförordskap, o. s. w.

Borås den 3 Augusti. På Torpet Granelund, i Swarrums Socken af Hängdala Pastorat, tilldrog sig följande Miraculösa händelse: Några barn i grannskapet hade samlat sig för att på wanligt sätt seia denna glada höstid. Blommorna wore plockade, och redan börjades med fransens försärdigande, då det hastigt beklade mörkna i öfver och äfwan hördes på afstånd mullra. Barnen gingo då in i stugan och fortsatte der, under mensligt joller, sitt glada arbete. Imidlertid nalkas wännen och äfwardret att närmar sig den lilla yddan, och redan började skrifa sturar att, under owanligt susande, hastigt gå på de små sönder. En gosse, omkring 8 och ett halft år gammal, låg på ifrån sig sin frans och går ut till sin mor, som i öfret war sysselsatt med matlagning för högtidsaftonen, frågade henne, huru hans far, som om morgonen gått bort till sin granne att sy och lofwat ett wid denna tid återkomma, skulle kunna gå hem i det swära regnet? Knappt hann modren beswara denna fråga, förrän de båda, utan att märka någon blirt, ännu mindre höra någon knall, ströckres plöskigt till gossens och blefwo liggande knappt en half aln ifrån hwarandra. Modren war dock blott öfswimnad och uppwaknade om en liten stund wid en härlig öfknall, då hon till sin yttersta förträckelse, fann gossen liggas liflös bredwid sig, samt huset fullt af rök, dörrarne uppbrängda, husgerådskäfer stötade och fullkastade, och i taket eld, som likwäl lätt släcktes, sedan den besödrte Fadren huanit ankomma. Alla barnen, som wore inne i stugan, blefwo öskadade. Det märkwärdigaste war, att äfwen modren, som war den af äfstrålen träffade gossen så nära, äfwen blef alldeles öskadad både till kropp och kläder, ehuru kläderna på honom wore till största delen alldeles förtärda, och resten sönderrisna. På hans kropp syntes blott några obetydliga blänader på nedra delarna.

Wadstena den 3 Augusti. Äfwen här har man träffat anstalt mot Cholera. En stor mängd af fönbdenheter äro redan tillgänglige; förfriat har en Handlande utskäp sig att genast när sjukdomen hotar staden förse inrättningen med allt hwad som kan felas.